

Farkas Monika

Pokoljárás a XX. században

Illés György: Rekviem a muszosokért

Furcsa ember Illés György, mások bakancslistáján távoli úticélok, nagy teljesítmények szerepelnek, neki pedig könyvtémái vannak. Pontosabban „regénytémái". Mert sok kutatómunkával, adatgyűjtéssel nem szakkönyveket ír, hanem a nagyközönség számára regényt formál belőle. Így könnyebben és szívesebben olvassuk, mint a száraz szakszerűséget – ezt hagyjuk a tudósokra.

Rövid időn belül (2023-ban) két régóta formálgatott, dédelgetett, sőt kötelességnek érzett témát írt meg: *Egy magyar a Gulágon* kíméletlen őszinteséggel számol be – tények alapján a sztálini idők rémuralmáról, és most a fasizmus (a magyar változat – a Horthy-korszak) áldozatairól.

Értem én, hogy miért fogott hozzá nehezen. Leírhatatlan – és értelmetlen – borzalmak, embertelenség, agresszivitás; a legaljasabb és legmocskosabb tulajdonságok, cselekvések törnek és bátorodnak föl a „kisegítő munkaszolgálatosokkal", a jogtól és emberségtől megfosztott zsidó katonakötelesekkel szemben. Olyan emberek is elállatiasodnak ebben a háborús rémálomban, akiknek hétköznapi sorsa hasonló volt azokéhoz, akik most nekik kiszolgáltatottak, akiket most „merészen" és kéjjel porig aláznak, saját kiszolgáltatottságukat rossz helyen, rossz embereken élik ki, bosszulják meg. A tisztek sokszor érzik, mennyivel okosabbak vagy műveltebbek vagy intelligensebbek vagy tisztességesebbek néha az alájuk beosztottak, és ettől még jobban megvadulnak, még kegyetlenebbek, még embertelenebbek lesznek, és amögé bújnak: parancsot teljesítek, az elöljárónak meg akarok felelni. Borzasztó, hogy mit képes kibírni az ember, és ezt nagyon kevesen élték túl. Vannak persze kivételek, már az is az, ha valaki emberien szól a munkaszolgálatosokhoz, vagy tenni próbál értük, ilyenkor kicsit megpihenünk a történetben, a „visszaemlékezésben", kicsit fellélegzünk, hogy aztán a pokol még mélyebb bugyraiba merüljünk, ahol az orosz hadifogság a túlélés reménye.

Fölbukkannak a regényben más kiszolgáltatottak is, a katonai szolgálatra alkalmatlanok, a cigányok, a nemzetiségiek, a kommunisták, a rendszer szempontjából megbízhatatlanok. De a nagykátai 101. Honvéd Kiegészítő Parancsnokságról elindított zsidócsoport a főszereplő, bár alig

féléves megpróbáltatásaikból következtethetünk a többiek sorsára is. Nem vigasz, hogy a reguláris katonák közül is csak kevesen jutottak haza.

A Bevezetőben röviden bemutatott Vilmos vallomását követhetjük végig a regényben, azonnal ismerősünkké válik, személyes „regényes" sorsa beszippant, vele éljük át a szörnyűségeket, és érte izguljuk végig, hogy hazajut-e, megfeledkezve arról, hogy ez az ő visszaemlékezése, tehát túlélő.

Értem a szerző örömét, hogy megszületett ez a könyv, hogy nagy „adósságtól" szabadult meg, de nem lehetett könnyű megírni. Nem egyedi szenvedéstörténet.

Illés György: Rekviem a muszosokért
HEFA Invest Kft. 2023